

Potozky László harmadik kötete több szempontból tekinthető meglepetésnek. A fiatal író azzal, hogy nem Erdélyt és a hozzá kapcsolható eseményeket tette meg témájául, függetlenítette magát attól az Erdélyből elszármazott magyar

62 Palkovics Beáta

„...AZÉRT VAGYOK A VILÁGON, HOGY TÉVELYEGJEK BENNE...”

Potozky László: *Éles*

szerzőkhöz kapcsolt sztereotípiától, miszerint a határon túli magyar írók műveikben képtelenek szabadulni a szülőföld élményétől. Ezen kívül úgy irányítja a figyelmet egy, a magyar próza számára eddig csaknem felfedezetlen nemzedékre, hogy az Y-generációként emleget-

tett, a húszas évei elején járó korosztály szemüvegén keresztül ír a világról.

A regényben belső monológ vezet végig a főhős életének négy évén, amelyet olvasva képet kaphatunk a huszonévesek céltalanságáról, a kétségbeesésben üres világukról, amelyhez sem szellemileg, sem érzelmileg nem lehet kapcsolódni. Az elbeszélő magát egyetemistának *álcázva* lóg a semmiben, tompultan viszonyul az őt körülvevő léthez. Mindennapjait áthatja a bulik forgatagában tévelygők magánya, söröskorsókon keresztül szemléli a világot. Kocsmáról kocsmára vetődve keres valamit, ami kitölthetné a lelkében tátongó ürességet. A történet kezdetén nyers, állatias ösztönök jellemzik, később ezek teljesen eltűnnek, helyüket a tompultság veszi át. A fizikai fájdalom az egyetlen, amit átélve igazán érzi, hogy él, kizárólag a saját fájdalmába tud kapaszkodni. A combjaiba körömmollóval váj tigriscsíkokat, hogy önsebzéssel pusztítsa lelki nyomorát.

Ebbe az állapotba rántja magával a szintén egyetemista lányt, Katjét is, aki prostitúcióból él. Azonban a szerelem sem jelent számukra feloldozást a kábulatból. Ahelyett, hogy a jelenben élne, a fiú egyfolytában Katje korábbi ügyein rágódik. A fájdalom romantikája átjárja mindkettőjüket, belesüppednek az ürességbe, amiből nincs kiút. A lány a kapcsolatuk kezdetével nem folytatja tovább korábbi tevékenységét, így azért, hogy meg tudjanak élni, rablásokat készítenek elő, és hajtanak végre – a történet ezen a ponton kelet-európai egyetemi Bonnie és Clyde sztorivá válik. Egyre messzebbre mennek, nincsenek gátlásaik. A közös titok és a fiú féltékenysége még inkább elzárja őket a külvilágtól, amihez ezután hiába próbálnak meg ismét kapcsolódni. Ahogyan az elbeszélő is megfogalmazza: „tudtam, lassan muszáj lesz beletörődnöm, hogy hiába akarok részt venni a világban, ha a világ nem akarja, hogy részt vegyek benne.” A történet során fel-felsejlenek a törekvések egy jobb életre, az idő telik, de fejlődés nincs. A szöveg pontosan követi egy

személyiség lebomlásának fázisait, rendkívül érzékletesen mutatja meg azt, hogy az egyénben hogyan esik szét minden, és hogyan hullik körülötte a világ is darabjaira. Akármilyen szálon indul el a cselekmény, végül mindig ugyanaz a konklúzió: nincs más út, csak a magány. Akármit csinálunk, a világ ugyanúgy halad, nincsen befolyásunk még a saját életünkre sem. 63

Az *Éles* rendkívül sivárnak mutatja napjaink húszas generációjának életét. Középpontjában egy olyan alak áll, aki előbb hatalmas csalódásokat él meg, amiknek hatására dühös lesz, és miután kitombolta magát, dacosból rezignálttá válik. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni azt, hogy ez egy szubjektív nézőpont, egy különösen érzékeny, kiábrándult egyetemi hallgató perspektívája, nem pedig egy teljes közösségé. Nem nevezhetjük tehát kizárólagosan generációs regénynek, még annak ellenére sem, hogy elbeszélőjének frusztráltsága megegyezik egy átlag huszonévesével, mert a világra adott reakciója sokkal érzékenyebb annál. Az *Éles* túlmutat a generációs regény műfaján, a kirekesztettség és a közösségtől való elidegenedés regénye, amely egyúttal arra is felhívja a figyelmet, hogy ha kommunikációképtelenségről és a társadalomtól való eltávolodásról van szó, az Y-generáció a leginkább veszélyeztetett korosztály. Ez a nemzedék az, amelynek példaképei sincsenek. Az elbeszélő ezt a pozitív minta-nélküliséget expliciten is megfogalmazza regényben: „Gátlástalanul törölt a huszonévesekkel a negyvenes-ötvenesek generációja, megtehették, velük is segget törölt a szocializmus, és örökre szarosak maradtak.” Az elbeszélés egyetemistái és azok szülei között nincsen őszinte kapcsolat, nem beszélnek meg semmit. Katje szülei például úgy tudják, hogy lányuk bébiszitterkedéssel egészíti ki az otthonról kapott apanázst.

A Potozky-novellákban már kiforrott prózanyelv az *Éles*ben regényanyagként jelenik meg. Fegyelmezett szerkesztés és választékos beszédmód dominál a szövegekben. A lendületes, pontos mondatok végig fenntartják a feszültséget. Az elbeszélő tabukat nem ismerve használja ugyan a trágár kifejezésekkel telített mai szlenget, de káromkodása egyetlen ponton sem válik öncélúvá. A rövid mondatok tömörsége, képi vonatkozásrendszere vonzza az olvasót. A főhős monológja rendkívül erős hasonlatokkal szerkesztett („...pózna vagyok az áramban, kilógó és mocanthatatlan...”, „Úgy gyűjtöttem a sok szétcsapott estét, mint más a hűtőmágneseket.”) A regény vázát alkotó belső beszédet ritkán, rövid időre szakítja meg párbeszéd, ami következtlenül a szöveg elején dőlt betűvel van szedve, a könyv vége felé haladva pedig jelöletlenül áll a lapokon. A narrátor különböző szövegrészletek összecsengetésével segíti a történet egészzé szövődését. Mindezek közül is kiemelkedik a szöveg egészét behálózó állatszimbolika, főként Katje nevének, testének és életének a macska motívumával történő összekapcsolása.

A történet végén az elbeszélő sorsa visszafordíthatatlan fordulatot vesz, mások életének irányítása és örökös elnyomása helyett választ magának egy „barátot”, egy mestert, aki a felemelkedés helyett még lejjebb, a teljes romlásba taszítja őt. A regény lezárásaként így teljes kilátástalanságba vezeti az olvasót, és azt a látszatot kelti, mintha eleve ki lenne zárva a megoldás lehetősége. A szövegből sajnos annak megindoklása is hiányzik, hogy miért kell ennek így lennie.

